

LIITE 2 Ekosysteempipalvelut aluesuunnittelussa – ohje suunnittelijoille
12.3.2017

Tyyppi	Elementti	Kuvaus alueella (esimerkkiteksti koskee koko Helsinkiä)	Apukysymykset
Puistot	<p><i>kaupunginosa- puistot</i></p> <p><i>historialliset puistot</i></p> <p><i>taskupuistot</i></p> <p><i>teemapuistot</i></p> <p><i>hautausmaat</i></p>	<p>Helsingissä on yhteensä 8504 hehtaaria viheralueita, josta 1150 hehtaaria on rakennettua puistoa. Helsinginniemelle sijoittuu suurin osa historiallisista puistoista ja aukioista. Saaria ja merenrantaa täplittävät historialliset kartanot ja huvilat puutarhoineen, erityisesti kaupungin itäosissa. (Vistra I) (hoitoluokkakartta, kuva 8, Vistra I)</p> <p>Lukuisat hautausmaat, siirtolapuutarhat (ja puutarhamaiset asuinalueet) täydentävät viheralueverkostoa. Yhdeksän siirtolapuutarhaa mökkeineen ja viljelypalsta-alueita lukuisine palstoineen tarjoavat viljelymahdollisuuksia kaupungin rajojen sisäpuolella. Lisäksi Helsingissä on paljon eri aikakausia edustavia helsinkiläisen maisemakulttuurin kannalta arvokkaita kohteita, kuten Suomenlinna, kasvitieteellisiä puutarhoja, hautausmaita, puutarhataiteellisesti arvokkaita julkisten rakennusten ympäristöjä ja kasviarboreskenseja. (Vistra I)</p>	<p>Mitä ainutlaatuisia ja vaalittavia ominaisuuksia alueen puistoilla on? Miten näitä ominaisuuksia voidaan kehittää?</p> <p>Mikä merkitys alueen puistoilla on kaupunkiluonnon monimuotoisuuden kannalta? Voisiko puistojen monimuotoisuutta parantaa esimerkiksi hoidon keinoin?</p> <p>Tarjoavatko alueen puistot mahdollisuuksia erilaisille luontokokemuksille (esim. lintujen tarkkailu, vuodenaikojen vaihtelun seuraaminen)?</p> <p>Millaisia puistot ovat pienilmastoltaan tai äänimaisemaltaan? Onko tilannetta mahdollista parantaa?</p> <p>Miten puistojen tarjoamia terveys ja hyvinvointihyötyjä voitaisiin edistää?</p> <p>Mitkä tekijät yleisesti vähentävät rakennettujen puistojen arvoa alueella? Miten näitä tekijöitä voitaisiin lieventää?</p> <p>Onko alueen puistoissa vanhaa ja arvokasta puustoa? Kohdistuuko vanhaan puustoon uhkia ja mitä puuston elinvoimaisuuden turvaamiseksi on tehtävissä?</p> <p>Onko alueen puistoissa mahdollisuuksia kehittää hulevesien hallinnan ratkaisuja?</p> <p>Onko puistoalueen kasvillisuus kulunutta tai roskaantunutta ym. väärinkäytöstä turmeltunutta?</p>

LIITE 2 Ekosysteemipalvelut aluesuunnittelussa – ohje suunnittelijoille

12.3.2017

Metsät	<i>laajat metsäalueet</i>	<p>Kaupunkimetsät ovat Helsingille tunnusomainen piirre. Metsien osuus on runsas 20 % kaupungin maapinta-alasta (4800 ha). Metsät ovat aktiivisen kasvupaikkatyyppien monipuolisuuden ja kaupunkimetsänhoidon tuloksena luontoarvoiltaan monimuotoisia. Pohjois-Helsingin tuoreet kangasmetsät ja lehtomaiset kankaat ovat kuusivaltaisia kun taas karummat metsätyypit sijaitsevat Itä-Helsingissä ja niiden pääpuulajina on mänty. Eniten metsiä on Helsingin pohjois- ja itäosissa. Aivan luonnontilaisia metsiä ei enää Helsingissä ole. Vanhan metsän osuutta on tietoisesti lisätty, mikä toisaalta aiheuttaa metsien uudistamispaineita, jotta metsien virkistyskäyttöarvo ja elinvoimaisuus pysyisivät hyvänä jatkossakin. Luonnon arvoiltaan arvokkaimmat metsäkohteet on suojeltu. Metsien hoidossa on tehty aktiivista yhteistyötä asukkaiden ja järjestöjen kanssa. (Vistra I) (kartta Helsingin metsätyypit, kuva 36, Vistra)</p>	<p>Miten metsäalueet sijoittuvat suhteessa alueen puustoiseen verkostoon? Entä Helsingin metsäverkostoon?</p> <p>Mikä on metsäalueiden rooli viherrakenteessa ja miten sitä käytetään (esim. vilkkaassa käytössä oleva lähimetsikkö tai tienvarsimetsikkö)?</p> <p>Miten metsäalueet rajautuvat viereisiin alueisiin? Miten reunavyöhykettä olisi mahdollista kehittää?</p> <p>Kohdistuuko alueelle erityisesti joitain kaupunkimetsiä uhkaavia tekijöitä? Miten ongelmia voitaisiin ratkoa?</p> <p>Onko metsien tarjoamia luontokokemuksia ja "metsän tuntua" mahdollista kehittää?</p> <p>Onko metsä alueen kasvillisuus kulunutta tai roskaantunutta ym. väärinkäytöstä johtuen turmeltunutta?</p> <p>Onko metsäalueilla niin kuluneita ja metsän luontaiselta kasvillisuudelta muuntuneita alueita ja kohtia, jotka tulisi muuttaa hoidettaviksi puistoina?</p> <p>Onko metsäalueilla luontoarvoiltaan niin herkkiä kohtia, että niille kulkua tulisi rajoittaa?</p>
	<i>ulkoilumetsät</i>		
	<i>lähimetsät</i>		
	<i>rantametsät</i>		
	<i>jalopuuvaltaiset metsiköt</i>		
	<i>arvometsät</i>		
	<i>kalliometsät</i>		

LIITE 2 Ekosysteemipalvelut aluesuunnittelussa – ohje suunnittelijoille

12.3.2017

Niityt ja kalliokedot	<i>entiset pellot ja laidunmaat</i> <i>kalliokedot</i> <i>avoimet puistot (potentiaalisia)</i> <i>joutomaat</i> <i>rantaniityt</i> <i>perinnebiotoopit</i> <i>teiden ja väylien piennarniityt</i> <i>viherkatot</i> <i>matalan kasvillisuuden alueet esim. piholla ja puutarhoissa</i>	Helsingin ominaispiirre ovat avokalliot ja niittyalueet, sekä niiden liittyminen rakennettuun ympäristöön. (Vistra II mukailten) Monet niityt ovat entisiä peltoja ja laidunmaita ja sijoittuvat vanhojen kartanoiden ja huviloiden lähiympäristöön. Lisäksi niityjä löytyy runsaasti esimerkiksi tienpientareilta.	Muodostuuko avoimista biotoopeista elinympäristöjen kokonaisuuksia (ks. taustatieto-osa, niittyverkosto)? Millä toimenpiteillä kokonaisuuksia saadaan kehitettyä ja ylläpidettyä? Onko alueella mahdollisuuksia uusien niittyjen perustamiseen tai umpeenkasvaneiden avaamiseen? Liittyykö alueen niittyihin maisemallisia tai kulttuurihistoriallisia arvoja? Onko alueen niityillä erityisen kiinnostavaa tai arvokasta lajistoa? Miten niitty- ja avokallioalueita käytetään? Onko käyttöä mahdollista kehittää? Onko alueen kosteille niityille mahdollisuus kehittää hulevesien imeyttämiskäytäntöjä? Onko niittyalueen kasvillisuus kulunutta tai roskaantunutta tms. syystä johtuen turmeltunutta? Miten tilannetta voitaisiin parantaa? Onko niittyalueita, joiden voidaan antaa metsittyä tai joita voidaan muuten kehittää osana puustoista verkostoa?
------------------------------	--	---	---

LIITE 2 Ekosysteemipalvelut aluesuunnittelussa – ohje suunnittelijoille

12.3.2017

<p>Merialueet ja merenrannat</p>	<p><i>sisälahdet</i></p> <p><i>avomeri</i></p> <p><i>saaristo</i></p> <p><i>merenrannat</i></p>	<p>Vesimaisema on tärkeä osa Helsingin identiteettiä. Se sekä tarjoaa moniaistisia elämyksiä että toimii monimuotoisena elinympäristönä. Helsingin saaristo jakautuu sisälahtien, selkävesien, ulkosaariston ja avomerien vyöhykkeeseen. Helsingin edustalla on myös monia kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kohteita. Saariston kasvillisuus vaihtelee karun ulkosaariston alkuperäislajeista satoja vuosia suljettuina olleiden puolustusvoimain saarien monipuoliseen kasvillisuuteen erilaisine tulokaslajeineen. Kaksi kolmasosaa Helsingin pinta-alasta on merta. Kaupungissa on yli 200 kilometriä rantaviivaa mantereella ja valtaosa siitä on yleisessä käytössä, samoin kuin suurin osa 315:sta saaresta. Helsingin merenranta jakautuu kantakaupungin rakennettuun urbaaniin rantaan (50 km) sekä esikaupunkialueiden pääosin rakentamattomiin rantoihin. Pitkin rantaviivaa löytyy tasaisin välein yleisiä uimarantoja sekä venesatama-alueita palveluineen. (Vistra I)</p>	<p>Millaista rantaviiva alueella on ja miten ranta-alueita hoidetaan ja käytetään?</p> <p>Millaisia arvoja ranta-alueisiin ja meren läheisyyteen alueella liittyy (esimerkiksi luontoarvojen, kaupunkilaisten virkistyskäytön tai näkymien osalta)?</p> <p>Miten ranta- ja merialueet kytkeytyvät osaksi vihreää ja sinistä verkostoa?</p> <p>Mitä mahdollisuuksia meri- ja ranta-alueet tarjoavat esimerkiksi matkailun tai virkistyskäytön näkökulmasta? Ovatko esimerkiksi rannat saavutettavissa ja avautuuko erityisen kiinnostavia näkymiä tai oleskelun mahdollistavia paikkoja?</p> <p>Onko merenrantojen luonto häiriintynyt tai muuntunut mm. roskaantumisen ja/tai runsaan ulkoilukäytön takia?</p>
---	---	--	--

LIITE 2 Ekosysteemipalvelut aluesuunnittelussa – ohje suunnittelijoille

12.3.2017

Virta- ja pienvedet	<i>joet</i> <i>kosteikot</i> <i>purot</i> <i>lammet</i> <i>lähteet</i>	Joensuut, jokilaaksot ja koskipaikat, purot sekä kosteikot lisäävät kaupungin elämyksellisyyttä sekä tarjoavat monia virkistyspalveluja ja toimintamahdollisuuksia. Osalla sinirakennetta on potentiaalia myös hulevesien käsittelyyn ja viivytykseen. Jokikäytävät ovat myös lajirikkauden tiivistymiä; esim. 61% koko Uudenmaan lajeista kasvaa Vantaan joki- ja liikennekäytävissä. (Vistra I) Helsingin hulevesistrategian mukaan hulevedet pyritään käsittelemään ja hyödyntämään syntypaikallaan. Jos hulevesiä ei voi imeyttää tai viivyttää paikalla, hulevedet johdetaan pois hidastaen ja viivyttäen ojien, notkelmien ja painanteiden kautta. Suunnittelun lähtökohdaksi otetaan koko valuma-alue. Hulevesiä voidaan imeyttää, viivyttää ja puhdistaa myös piholla ja katuympäristöissä. (Vistra I)	Onko alueella virta- ja pienvesiä, millaisia ne ovat luonteeltaan ja minkälaisen verkoston ne muodostavat (esim. tulvaherkkyys, uoman eroosio, ekologinen arvo, virkistyskäyttö jne..)? Onko alueella avo-ojia, hulevesipainanteita tai muita hulevesien ohjaamiseen tai viivyttämiseen rakennettuja elementtejä? Miten valuma-alueen ominaisuudet (esim. läpäisevyys, viemäröinti, maaperä) vaikuttavat pienvesien laatuun ja määrään? Onko tarvetta pyrkiä muuttamaan tilannetta? Miten virta- ja pienvedet sekä niiden rannat tulisi huomioida osana vihreää verkostoa? Mikä on niiden potentiaali? Miten virta- ja pienvesien suunnittelun ja hoidon kautta voi vaikuttaa ympäristön tilaan? Onko jokien ja muiden pienvesien rantaluonto häiriintynyt tai muuntunut mm. roskaantumisen ja/tai runsaan ulkoilukäytön takia? Miten tilannetta voitaisiin parantaa?
----------------------------	--	---	--

LIITE 2 Ekosysteemipalvelut aluesuunnittelussa – ohje suunnittelijoille
12.3.2017

<p>Katuympäristöt</p>	<p><i>torit ja aukiot</i></p> <p><i>puistokadut</i></p> <p><i>pääväylät- ja kokoojakadut</i></p> <p><i>piha- ja tonttikadut</i></p>	<p>Julkiset ulkotilat muodostavat kullekin alueelle paikallisen identiteetin. Historialliset aukiot sijoittuvat pääasiassa kantakaupunkiin. Liikenne- ja jalankulkuympäristöt toimivat yhteyksinä laajemmille viheralueille, mutta ne voivat myös itsenäisinä alueina olla tärkeä osa viherrakennetta ja kaupunkikuvan muodostumista.</p>	<p>Millaista katuvihreää alueella on? Mikä on sen merkitys kaupunkikuvallisesti ja ekologisesti?</p> <p>Täydentävätkö katualueet viherrakenteen verkostoa esim. katupuurivien tai piennarniittyjen avulla? Olisiko edellytyksiä mahdollista parantaa?</p> <p>Muodostavatko kadut alueella merkittäviä esteitä ekologisen verkoston yhteyksien näkökulmasta?</p> <p>Mitkä ovat ongelmat ja häiriötekijät? Miten niitä lievennetään?</p> <p>Mihin katualueiden hulevedet johdetaan?</p>
<p>Pihat ja puutarhat</p>	<p><i>pihat ja puutarhat</i></p> <p><i>kerrostalo- ja korttelipihat</i></p> <p><i>kansi- ja kattopihat</i></p> <p><i>julkisten rakennusten pihat</i></p> <p><i>pysäköintivaltaiset piha-alueet</i></p>	<p>Väljät tontit muodostavat vehreitä puutarhamaisia ympäristöjä, joissa myös hulevesien imeytyminen tapahtuu tonteilla. Tiiviillä pientaloalueilla pienempi osuus pinta-alasta jää istutuksille ja myös hulevesien imeytymispinta-ala on vähäisempi.</p> <p>Tyypillisesti kantakaupungissa pihat ovat pieniä ja niillä on paljon vettä läpäisemätöntä pintaa. Esikaupunkialueilla pihat voivat olla suuria ja vehreitä. Uudemmillä alueilla tyypillisiä ovat myös kansipihat, joilla kasvillisuutta on vähän. Tiiviiden korttelipihojen tyypillinen piirre on varjoisuus.</p>	<p>Mikä merkitys piha-alueilla on hulevesien kannalta alueella (esim. onko kansipihoja, laajoja pysäköintivaltaisia alueita tai toisaalta hyvin vihreitä pihoja)?</p> <p>Mikä on piha- ja puutarha-alueiden rooli osana vihreää verkostoa? Mitkä ovat hyödyt ja haitat? (esim. elinympäristöjä monille lajeille, mutta myös vieraslajeille)</p> <p>Miten piha-alueet liittyvät viheralueisiin viher- ja sinirakenteen verkostojen näkökulmasta (esim. latvusyhteydet)? Entä katualueisiin?</p> <p>Mitkä ovat alueiden tärkeitä ominaispiirteitä ja vaalittavia arvoja?</p>

LIITE 2 Ekosysteemipalvelut aluesuunnittelussa – ohje suunnittelijoille

12.3.2017

Urheilu- ja liikuntaympäristöt	<i>päiväkoti- ja koulupihaat</i> <i>liikuntapaikat ja -reitit</i> <i>leikkipuistot</i>	Sijoittuvat tyypillisesti asutuksen ja laajempien viheralueiden yhteyteen ja ovat siten helposti saavutettavissa. Pihat ovat lasten eniten käyttämiä liikunta-alueita ja ne tavoittavat kaikki lapset ja nuoret. (Vistra I mukaillen) 760 hehtaaria Helsingin viheralueista on liikunta-alueita. (kartat Helsingin toiminnot ja reitit kesällä ja talvella, kuvat 40 ja 41 Vistra I)	Miten urheilu- ja liikuntaympäristöt sijaitsevat viher- ja sinirakenteessa? Mikä merkitys kasvillisuudella on alueella (esim. pienilmasto)? Onko päiväkotien ja koulujen läheisyydessä mahdollisuuksia ulkoiluun luonnonympäristössä ja luontokohteiden hyödyntämiseen oppimisympäristöinä?
---------------------------------------	--	---	---